

KALTENECKER ANTALNÉ

Csepeli Svábok Szabad Kulturális Egyesülete

Csepelen 1989–90-ben, a rendszerváltozás idején megnőtt az idegen nyelvet, főleg németül-angolul tanulni kívánók száma. A Csepeli Munkásotthonban szervezeten történt a nyelvoktatás, több kurzusban. Egyik legmeghatározóbb személyiségük, dr. Katona Ferenc germanisztikai professzor, több csoportot is vezetett. A német tanfolyamok hallgatói a Csepelen élő német-sváb ősök leszármazottaiból, a német nyelvvel, kultúrával szimpatizálókból, valamint az átképzős orosz tanárokból álltak. Dr. Katona Ferenc nemcsak a német nyelvnek, de a német kultúrának is nagy ismerője volt, amelyet szintén rendkívüli erővel és szuggesztivitással adott tovább (népzene, népdal) tanítványainak. A professzor ötlete volt egy kulturális szervezet, egyesület létrehozása. Ezt sokan támogattuk a tanfolyami csoportokból, de a megvalósulását leghatékonyabban Nagy Ferenc társunk segítette. Nagy Feri ugyan nem volt sváb származású, de törökbálinti születe révén, valamint a gyermekkorában látottak és megszeretett ismeretei kapcsán magáénak érezte a német kultúrát. Kiváló szervező volt, nagy ismerettséggel rendelkezett az egész területben. A Csepel újságban hirdette meg az egyesület alakulási tervét, amelynek eredményeként 38-an jelentek meg az alakuló ülésen. A megjelentek egy része a tanfolyami hallgatókból adódott, akik rövid idő alatt – a tanfolyam végén – lemorzsolódtak. A másik rész a sváb származását felvállaló, a német hagyományokat szerető és ápoló, a német kultúrát valamilyen szinten ismerő területben élő lakosság ma is mozgató rugója egyesületünknek.

Csepelen már a 17–18. században éltek németek, többségében katolikus svábok, akiket Mária Terézia telepített le Németország déli részéről, Ulm környékéről, Baden-Württemberg tartományból. A mai szóhasználatban magyarországi németként hívjuk a népcsoportot. Tekintettel arra, hogy a Duna mentén kerestek új hazát, Duna menti svábokként is emlegetjük őket.

1720-ban már 19 jobbágyháztartást írtak össze Csepelen, ebből 2 a magyar, 9 a szerb és 8 a német. Név szerint is ismerjük az 1712-ben letelepedett nyolc német családot: Uitz, Fürcht, Schäffer, Niederkirchner, Petz, Most, Harb és Russ. A felsorolt családoknak – az utolsó kettő kivételével – számos leszármazottja ma is él Csepelen és segíti egyesületünk munkáját. A 19. század végén 20. század első felében egyesek elhagyták a fővárost, mások vidékről – Baranyából, Tolnából, Pest megyéből – költöztek Csepelre. Az új munkalehetőség, esetleg házasságkötés révén vagy földtulajdon szerzése miatt jöttek Csepel községbe, majd nagyközségbe. Ezek többsége iparoságból, kereskedelemből vagy mezőgazdasági munkákból éltek. Jelenleg is e családok – szülők és gyerekeik egyaránt – a bázisa egyesületünknek.

Az 1991. április 8-án a Fővárosi Bíróságon bejegyzett, 2005-től közhasznú szervezetként működő egyesületünknek alapvető célkitűzései, feladatai:

- a szervezett német nyelvoktatás népszerűsítése,
- nemzetiségi kultúránk – ének, zene, tánc – összegyűjtése, megismertetése, terjesztése,
- hagyományaink ápolása,
- jó kapcsolat kialakítása a Csepel-szigeten dolgozó többi nemzetiségi csoporttal.

Tevékenységünket politikamentesen, éves munkaterv alapján, személyi juttatás nélkül végeztük és végezzük ma is. Egyesületünk első tevékenysége volt, a hagyományokra visszatekintő, ismerkedést elősegítő, közösségformáló rendezvény, a Svábbál rendezése, amelyet 1991. február 23-án tartottunk.

Kultúránk felélesztése és megjelenítése céljából szorgalmaztuk kultúracsoporthaink megalakulását. 1993-ban egyesületünk égisze alatt alakult

a Lustige Musikanten ifjúsági zenekar a Kaltenecker testvérek kezdeményezésére, akik felvállalták a helyi német népzene, népdalkincs felkutatását, megőrzését és terjesztését. A zenekar azóta is működik hét fővel, vezetőjük Kaltenecker Gábor.

Büszkék vagyunk arra, hogy 1994-ben segíthettük a Csepeli Német Nemzetiségi Gyermekek Táncsoport megalakulását, amelyet a mai napig kiválóan vezet Lászlóné Balázsovits Magdolna. Kezdetben, tánckoreográfiák átadásával Manninger Miklós is támogatta a csoportot. Az eltelt idő alatt 12 főről 70 főre nőtt taglétszámuk valamint Ifjúsági Táncsoporttal is bővültek.

A táncsoportok, valamint a zenei kíséretet ellátó Lustige Musikanten zenekar többszörös ezüst, arany minősítésű, kiváló és fesztivál díjas együttesek. Nemcsak helyi rendezvényeken, hanem kerületen kívüli országos fesztiválokon, évente külföldi nemzetközi rendezvényeken (Ausztria, Németország, Spanyolország, Olaszország, Portugália, Görögország, Törökország, Franciaország, Románia/Erdély – testvérvárosunkban Vámosgálfalván) sikeresen képviselik a magyarországi német tánc, zene és népdal kultúrát, öregbítve Csepel jó hírnevét. A táncpartokban és a zenekarban egyaránt nemcsak csepeli és soroksári sváb származású családok gyermekei táncolnak, hanem nagy örömmel fogadjuk azokat a táncos lábú gyerekeket is, akik szimpatizálnak kultúránkkal és szeretnék megismerni azt.

1994-ben egyesületünk kezdeményezte a Csepeli Német Önkormányzat megalakulását, amely a kisebbségi kultúra megélénkülését eredményezte. A képviselőket egyesületünk jelölte a tagság sorából. Az akkor jelölt és megválasztott öt képviselőből négy még ma is a helyi német önkormányzat tagja. Névszerint: Lászlóné Balázsovits Magdolna elnök, Kaltenecker Gábor elnökhelyettes, Cser Károlyné tag, Kronavetter László tag, Nonn Nikolett 2002-től tag. Feltétlen említést érdemel, hogy 2002-ben az önkormányzati választáskor minden negyedik szavazó csepeli állampolgár voksolt a német kisebbségi önkormányzat megalakulása mellett. Ezt követően a rendezvényeinken tanúsított aktivitás, részvétel a növekvő támogatottságot mutatja. Az eltelt 16 esztendő alatt a Csepeli Német Kisebbségi Önkormányzat (mint választott testület) valamint – korábban – civil kezdeményezéssel létrehozott egyesületünk – egymást segítve – jól együttműködik, célkitűzéseinket

együtt valósítjuk meg, a Csepelen és környékén élő lakosság segítségével, támogatásával és annak örömére.

Fontosabb kapcsolatainkról, vázlatosan

Jól együttműködünk:

- Budapest XXI. kerület Csepel Önkormányzatával – anyagi és erkölcsi segítséget kapunk,
- a Fővárosi Német Önkormányzattal – elismerik, támogatják munkánkat,
- a helyi civil szervezetekkel – kiemelten a Csepeli Helytörténeti és Városszépítő Egyesülettel. Kezdeményezésükre és titkáruk, Zemann István valamint Terleth Erzsébet és Rozina kitaró segítségével valósult meg 2005-ben a helytörténeti gyűjtemény mellett létesült sváb szoba. Jelenleg is megtekinthető a Királyerdei Művelődési Házban. A helyi svábság szokásait, életformáját, hétköznapjait, ünnepeit, népviseletét mutatja be. Segít megismerni egy népcsoport gyökereit, szokásvilágát, mentalitását, hagyományait.
- Médiával – Neue Zeitung, Unser Bildschirm, Csepp Tv, Csepel Újság – rendszeresen tudósítanak programjainkról.
- A Csepeli Munkásotthonnal, amely megalakulásunktól székhelye egyesületünknek és ahol rendezvényeink nagy többségét rendezzük,
- Landesrat – Magyarországi Német Ének-Zene Tánckarok Országos Tanácsával is jó kapcsolatot ápolunk. Kultúrcsoportjaink részt vesznek a Landesrat által kiírt minősítőkon, fesztiválokon, valamint a helyi német önkormányzattal közösen, általában évente bonyolítunk országos rendezvényt: Magyarországi Német Nemzetiségi Felnőtt Tánccsoport Országos Fesztiválja, Magyarország Északi Régiójában működő Gyermekek Tánccsoportok, Ifjúsági Fúvószenekarok, Hagyományörző Kórusok Minősítő Fesztiválja.
- Csatlakoztunk a Déli Régióban működő kisebbségi önkormányzatok és egyesületek közösségéhez (Erzsébet, Soroksár, Haraszti, Taksony, Varsány, Újhartyán és Csepel)
- Jól együttműködünk az Népművészeti Kézműves és Nemzetiségi Óvodával, ahol évente két nemzetiségi csoportban ismerhetik meg a

- gyerekek a német nyelv alapjait, és játékos formában tanulhatnak német népdalokat, mondókákat, valamint hagyományt ápolnak (pl. Márton napi megemlékezés),
- az Eötvös József Általános Iskola és Grundschule-ban 1–8. osztályig évfolyamonként egy osztályban részesülnek a diákok német nemzetiségi oktatásban és részükre ugyanott a német nemzetiségi néptánc elsajátítására is mód nyílik. A tanulóknak folyamatosan szervezzük vers- és prózamondó valamint kisjelenetet előadó versenyt.
 - Támogatjuk a soroksári Hermann Antal Harmonika Zenekart, amely szintén felvállalta a német népzene hagyományainak megőrzését. A 17 fős zenekar meghatározó része csepeli lakos, részben egyesületünk tagjai.
 - Őseink gazdag kulturális életét, hagyománytisztelőt követve, lelkes munkára kész családok segítségével szervezzük kulturális rendezvényeinket (svábbál, önálló német műsoros estek) és egyházi ünnepekhez kötődő programjainkat (Mária napi búcsú).

Az első svábbálról már részben említést tettünk – most kissé bővebben: 140 fő részvételével a Tere-fere étteremben (ÁMK étterme) került megrendezésre először, családi körülmények között. A rendezvényt felkarolta és azóta is fővédnöke a kiemelkedő közéleti ember, dr. Lotz Károly országgyűlési képviselő, későbbi közlekedési és vízügyi miniszter, majd az OECD magyarországi nagykövete, Csepel díszpolgára és felesége Keresztes Jolika (Knerczér és Niederkirchner családok leszármazottja), valamint kiterjedt családja, rokonsága. Csepel polgárai iránt érzett tiszteletből minden évben személyesen részt vett a bálon, nagyköveti megbízatása idején Párizsból utazott haza erre az alkalomra. Lotz Károly és családja, valamint a helyi önkormányzat mindenkorai vezetése, képviselő testülete erkölcsileg és anyagilag is segítette, hogy e hagyományos farsangi esemény rangos rendezvényé fejlődjön.

A támogatók között voltak régi csepeli családok is: a Terleth, a Braun, a Hádinger családok, a Pelczér, Haán, Zoltai és Szélig család – a teljesség igénye nélkül – és még sokan mások. Feltétlen említést érdemel, hogy a kezdeményezés mellé állt – szintén német származású – Auth Henrik nyugalmazott katonai főkarnagy az általa vezetett Cse-

peli Munkásotthon Fúvószenekarával, és az első bálon ez garantálta a jó hangulatot.

A következő évben az Ulmann zenekar, majd 1993-tól a megalakult csepeli Lustige Musikanten (akkor ifjúsági, ma már felnőtt) zenekar a vendégek teljes megalapozására szolgáltatta a talpalávalót. A bál közönsége minden évben létszámban is gyarapodott, 140 főről 800 főre duzzadt. Az ÁMK éttermét kinőve három egymás utáni évben a MAHART Kultúrtermét választottuk, majd 1999-ben visszatértünk a Nagy Imre Általános Művelődési Központhoz, de akkor már a Sportcsarnokot béreltük e célra. Színvonalban is fejlődött – a rendezvényt a magyar és a magyarországi német himnusszal nyitottuk és nyitjuk, amelyet német kulturális műsor követett. A csepeli csoportok fellépésén túlmenően, minden évben Budapestről illetve Pest környékéről hívtunk meg fellépő együtteseket. Legtöbbször soroksári, de több alkalommal a solymári, a szigetújfalui, a ceglédberceli, a dunaharaszti, a szomori csoportok mutatták be népviseletben táncaikat, dalaikat. A farsangi svábbálokon kívül, általában november végén, kultúr csoportjaink egész estét betöltő programját láthattuk mindannyiunk gyönyörűségére.

Az említett rendszeres programokon kívül eseti rendezvényeink is voltak:

- filmvetítés – Budaörsi passió címmel,
- Szekszárdi Német Színház vendégjátéka a fővárosi német nemzetiségi iskolák tanulói részére (közös rendezvény a Fővárosi Német Önkormányzattal),
- kiállítás a csepeli Galéria 21-ben: Wagner József festőművész, Besendorfer Ferenc népi iparművész, Budahelyi Tibor képzőművész tárlata, gyermekrajz kiállítás – Együtt a mi hazánkban a béke, a szeretet és az összefogás jegyében, kultúr csoportjaink hazai és külföldi fesztiválok elnyert kitüntetéseiből és működésükkel kapcsolatos emlékeiről,
- nemzetiségi nap – több alkalommal a kerületben működő más nemzetiségekkel együtt.

A programjaink költségét, kultúrcsoportjaink (gyermek és ifjúsági tánc csoportok) és a Lustige Musikanten zenekar népviseleti ruháinak előállításának költségét, valamint fellépéseik utazási költségét pályázati támogatásokból fedeztük. Köszönetünket fejezzük ki az alábbi támogatóknak:

- Nemzeti Civil Alapprogram,
- az Országgyűlés Emberi Jogi, Vallásügyi és Kisebbségi Bizottsága, MNEKK (Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány),
- Fővárosi Közgyűlés Esélyegyenlőségi és Foglalkoztatáspolitikai Bizottsága,
- Fővárosi Német Önkormányzat,
- Budapest XXI. kerület Csepel Önkormányzata,
- Csepeli Német Önkormányzat,
- a tagságnak a befizetett tagdíjért,
- a tagság és a szülők adójuk 1%-a felajánlásáért,
- a fentiekben név szerint említettek túlmenően köszönetünket fejezzük ki a mindenkor áldozatkész segítségükért az egyesület vezetőségi tagjainak, Nagy Ferencné titkárnak, Német Imrének, Nonn György-nének, Terleth Erzsébetnek (tagok)
- a táncos gyerekeknek, felnőtteknek, zenészeknek, akik megalakulásuk óta heti rendszerességgel készülnek a fellépésekre és zálogai annak, hogy a kultúra tovább éljen,
- a szüleiknek, akik támogatják (mosnak, vasalnak), kísérik fellépéseikre gyermekeiket. Külön említve a Rizmayer, Kaltenecker családokat, Nonn György, Scheuring Ferenc, Gayerhoss Mihály, Höchst-Hámori Antal, Braun József, Terleth Dezső, Pálfi László, Pehl Tibor, Friezel Csaba (és családját), akik szabadidejüket feláldozva mindig és mindenben támogatták egyesületünket.

Valamennyien a német kultúra iránti szeretetükkel segítették, hogy az elmúlt húsz évben megélénküljön német identitásunk, igényünk legyen hagyományaink megismerésére, ápolására kerületünkben.

Úgy gondolom, hogy csak az aki érti a múltat, ismeri gyökereit, az becsülheti meg a jelent és képes különbséget tenni lényeges és kevésbé fontos dolgok között. Mi magyarországi németek magyarok vagyunk,

de ősinktől tanult, örökölt kultúránkat boldogan vállaljuk, örülünk, hogy gyakorolhatjuk, és ezzel gazdagíthatjuk országunk sok nemzetiségű kultúráját.

A Csepeli Német Nemzetiségi Táncsoport
és zenekara, a Lustige Musikanten
(Az egyesület archivumából)